

taalcultuur

Leonie Cornips (1960, Heerlen), bijzonder hoogleraar Taalcultuur in Limburg aan de Universiteit Maastricht, doet onderzoek naar de relatie tussen de gesproken talen en dialecten in Limburg en de identiteit die eraan ontleend wordt. Hier doet ze tweewekelijks persoonlijk verslag van haar zoektocht.

Taalbenamingen

Taal' staat op dit moment in de publieke belangstelling. Halverwege deze maand ligt *De taalcanon: alles wat je altijd al had willen weten over taal* in de winkel. Dit boek is bedoeld om iedereen kennis te laten maken met recente inzichten uit de taalwetenschap. En of dit nog niet genoeg is, zullen er in *NRC Handelsblad* en *De Standaard* ook nog eens vijf bijlagen over taal verschijnen. Zowel voor de *Taalcanon* als voor de beide kranten heb ik een stukje geschreven.

Jammer genoeg ben ik niet gevraagd om iets over dialecten of andere talen in Limburg te schrijven, maar wel over jongerentaal en in het algemeen over onderzoek naar hoe sprekers taal gebruiken om tot bepaalde groepen te horen en dus tegelijkertijd niet tot andere. Behalve jongerentaal zullen er in beide kranten nog meer korte artikelen te lezen zijn over mannentaal, vrouwentaal, managerstaal, reclamestaal, wielrennersstaal, wetenschapsstaal, religietaal, journalistentaal, sociale werkerstaal, moderne popmuziektaal, technische taal, geheimtaal, modieuze taal en medische taal!

Dit zijn wel wat veel talen, hoor ik u nu roepen en dat is natuurlijk ook zo. Taalkundigen zijn zeer creatief in het verzinnen van allerlei benamingen. Het kan niet anders dan dat zo'n rijtje allerlei vragen oproept. Als alles wat we spreken een taal is, dan is het rijtje oneindig: breezertaal, sms-taal, smurfentaal, chattaal, Joop ter Heul-taal, twittertaal, Poldernederlands, allochtonentaal, boeventaal, illegalentaal, turbotaal, voetballerstaal, bureaucratentaal, soldatenstaal... Het benoemen van 'iets' als 'taal' lijkt een onschuldige bezigheid maar is het niet. Deze creatieve taalkundige activiteit plaatst iedere spreker in een pashokje waar je uitsluitend één verplicht kostuum mag passen. Ik zou volgens het bovenstaand rijtje vrouwentaal moeten spreken of ik nu wil of niet. Maar ik wil en kan tot verschillende groepen behoren en daaraan mijn taalgebruik aanpassen. Tijdens Koninginnedag voel ik me Amsterdammer, met vroegere klasgenoten een Limburger, in Freiburg een Nederlander, met vriendinnen gewoon een vriendin en met generatiegenoten kan ik genieten van het ophalen van herinneringen

aan Floris en Sindala. Het ligt aan de situatie en met wie ik ben, en met wie ik niet wil zijn, hoe ik spreek. Ik heb daar enige keuzevrijheid in, maar geen volledige. Ik kan (helaas) geen plat Amsterdams en geen Heerlens plat kiezen en geen harde 'g' uitspreken. Eveneens leidt de wildgroei in taalkundige creativiteit ertoe dat een benaming de gedachte oproept dat 'iets' als vrouwentaal of voetbaltaal niet in het gewone Nederlands thuishoort. Om met Cruijff te spreken 'heb ieder voordeel se na-deel'. Het voordeel van het rijtje talen is dat we het Nederlands als zo

eenvormig en 'puur' mogelijk kunnen blijven belevend omdat - en nu komt het na-deel - iedereen die anders spreekt in zijn eigen geïsoleerde pashokje staat (en zelfs nog na sluitingstijd). In de alledaagse werkelijkheid beïnvloeden we echter elkaar op talige wijze. Gelukkig kan iedereen zijn eigen weg vinden in het Nederlands, want als dat niet zo zou zijn, zou deze taal op sterven na dood zijn. Het is

opvallend dat we de creatieve bezigheid van taalkundigen niet in het dialect of Limburgs-Italiaans, Limburgs-Turks of Limburg-Duits terugvinden. Taalkundigen verzinnen wel namen als streektaal, regiolect of minderheidstaal, maar er is geen vrouwendialect, Vrouwenlimburgsturks, voetbaldialect, jongerendialect of Smurfenlimburgsduits in het leven geroepen. In onze beleving is het dialect toch vooral aan een bepaalde plek, dorp of stad en niet met een sociale groep verbonden. Maar natuurlijk staat het dialect of plat net zoveel sociale variatie toe als het Nederlands. Als dat niet zo zou zijn, zou het dialect tot een fossiel worden.

Gelukkig maar dat taalkundigen en journalisten nog niet zo creatief zijn in het verzinnen van allerlei benamingen voor het dialect en plat. Want al deze benamingen gaan op den duur een eigen leven leiden: de sprekers van die zogenaamde talen krijgen door anderen allerlei stereotiepe oordelen toegedicht waaraan zij zich nauwelijks kunnen onttrekken: dom, boers, achterhaald en incompetent. Taalbenamingen lijken speels maar zijn niet sociaal neutraal; ze sluiten sprekers te vanzelfsprekend op in hokjes waarvan de sleutels onvindbaar zijn.

